

QUAN EL POBLE VALENCIÀ VA SOMIAR AMB UNA SOCIETAT SENSE AMOS NI SENYORS

El 25 de novembre de 1519 va esclatar a València la revolta de les Germanies

Manel Àlamo Garcia,
periodista, escriptor, professor de Valencià i
responsable de Publicacions i Comunicació de
l'STEPV-Intersindical Valenciana

Les Germanies estan ben vives entre els carrers de moltes ciutats i viles del País Valencià. Al Cap i Casal, sense anar més lluny, dona nom a una de les principals vies de la ciutat. A València també trobem carrers dedicats als líders de la revolta com ara Joan Llorenç o Guillem Sorolla. Ara bé, si preguntàrem a la ciutadania, probablement, a un percentatge ben gran li costaria explicar-nos en què van consistir. De fet, al País Valencià, el 500 aniversari va passar sense pena ni glòria. Amb aquest article tractarem d'aportar un poc de llum en els fets que van convulsionar el Regne de València entre 1519 i 1522. Una revolta que alguns historiadors consideren que va ser el primer intent de revolució burgesa a Europa.

Les Germanies estan ben vives entre els carrers de moltes ciutats i viles del País Valencià

El tres de març de 1522 un grup nombrós de soldats sota les ordres del marquès de Zenete assetjava un casalot de l'antic carrer Fumeral de València. A l'interior,

Quadre de Josep Benlliure de 1872 que representa la recepció d'Adrià d'Utrecht, en nom de Carles I, als agermanats a València

amb els seus partidaris més fidels, es refugiava Vicent Peris, un dels cabdills de la Germania valenciana. El moviment, dividit i desmoralitzat, s'acostava al final. Des de primera hora del matí un enrenou de crits, trets d'arcabús i xoc d'espases esclatà en el centre del Cap i Casal. La lluita fou aferrissada. Els agermanats vengueren cara a la derrota. Però les tropes realistes escapçaren, mai millor dit, la rebel·lió. El cadàver de Vicent Peris fou

esquarterat i el virrei ordenà que penjaren el seu cap al Portal de Sant Vicent, al costat dels penons del rei. La casa del general agermanat fou incendiada i enderrocada, i el solar fou sembrat amb sal perquè no quedara ni rastre d'aquella ideologia que havia qüestionat els privilegis de les classes dirigents de la València del segle XVI. La Germania encara sobreviuria uns pocs mesos més, però ja estava sentenciada de mort.

ELS ORÍGENS DE LA REVOLTA

La Germania havia sorgit a finals de 1519. Després de l'esplendorós *Segle d'Or*, amb la nova centúria (pel canvi de les rutes comercials i per altres raons de caire polític) la ciutat i el regne caigueren en una decadència prolongada i constant. En 1517 València havia patit una de les inundacions més catastròfiques de la història, a la que succeïren una sèrie de crisis de subsistències i, ja en 1519, una epidèmia de pesta. Allò va motivar que les autoritats i les classes poderoses abandonaren la ciutat.

Davant la falta de govern, les classes populars es van organitzar i van crear la Junta dels Tretze, a imatge de Jesucrist i els dotze apòstols, formada per un representat de cada gremi. L'ideòleg del moviment fou el paraire (teixidor de llana) Joan Llorenç. Era home culte, admirador de l'obra Francesc Eiximenis (un dels escriptors més influents de la València del segle XIV), que aspirava a una ciutat lliure, governada únicament per la justícia popular. La Germania, en principi, no qüestionava l'autoritat reial. De fet, un grup d'emissaris (el propi Llorenç, Joan Caro, Guillem Sorolla i Joan Coll) aconseguí el permís del jove Carles I perquè la Germania poguera armar-se per, així, protegir la població davant dels freqüents atacs de pirates barbarescs que assolaven la costa valenciana.

La noblesa valenciana no veia amb bons ulls que les classes populars la desplaçaren del poder

La noblesa valenciana, com és lògic, no veia amb bons ulls que les classes populars la desplaçaren del poder i jugà les seues cartes. El rei no tardà a fer marxa enrere a les prerrogatives que havia concedit als agermanats i, a més, nomenà virrei al castellà Diego Hurtado de Mendoza, comte de Melito. El fet que el nou virrei fora *estranger* no va agradar gens a la burgesia valenciana i va contribuir a radicalitzar les postures dels agermanats. La revolta s'estengué per gran part de les ciutats del Regne de València, que crearen juntes d'auto-

Escuts del Regne de València, sobre la porta de les torres de Quart (un dels accessos a la València medieval)

govern similars a la del Cap i Casal. Però, malgrat que ja es produïren les primeres escaramusses (l'assalt de Xelva, el saqueig de palaus nobiliaris, la crema de títols de propietat...), la primera part de les Germanies fou moderada, en part pel tarannà pactista de Joan Llorenç. La revolta, definitivament, es va desbocar amb la mort de Llorenç, en juny de 1521. Al capdavant de la Germania el va substituir Guillem Sorolla. Era un home d'idees més radicals. A banda dels canvis socials que propugnava Llorenç, Sorolla va fer campanya per l'abolició dels privilegis feudals.

GUERRA OBERTA

El conflicte armat s'inicià l'estiu de 1521. Inicialment les tropes del rei, més pre-

parades i millor equipades, s'imposaren en el camp de batalla. Els agermanats foren derrotats a Orpesa (la Plana Alta) i Almenara (la Plana Baixa). En les comarques centrals, per contra, la sort somrigué a la Germania. Vicent Peris, capità general dels agermanats, prengué el castell de Xàtiva (la Costera) i aconseguí una gran victòria sobre les tropes del virrei en la batalla del Vernissa, molt a prop de Gandia (la Safor), senyoriu dels Borja.

L'enfrontament tingué lloc el 23 de juliol de 1521. Les tropes del virrei, reforçades pel duc de Gandia, atacaren els agermanats que havien acampat en els voltants de les poblacions de Palma i Ròtova, al voltant del riu Vernissa. Peris, que esperava l'atac, va situar estratègi-

Rètol del carrer Guillem de Sorolla, de València, un dels líders del moviment agermanat

cament els seus homes en una zona ben protegida per sèquies i boscos per, així, evitar l'atac de la cavalleria reialista i protegir-se de l'artilleria. Com a conseqüència de la victòria, les tropes agermanades marxaren sobre Gandia i saquejaren la vila i el Palau ducal. La família del duc, juntament amb altres nobles, fugiren precipitadament cap a Dénia (la Marina Alta) on un vaixell els va traslladar, sans i estalvis, cap a Peníscola (el Baix Maestrat). Entre el pasatge es trobava el xiquet Francesc de Borja, futur duc de Gandia i conseller de l'emperadriu Isabel de Portugal, esposa de Carles I. Anys després, en plena maduresa, encara recordaria amb temor aquells dies tumultuosos.

FANATISME RELIGIÓS I FRAGMENTACIÓ DEL BÀNDOL AGERMANAT

La noblesa no fou l'únic objectiu de la radicalitat dels agermanats. Com gran part dels mercenaris de les tropes del virrei eren moriscos (cal tindre en compte que aproximadament un terç de la població valenciana del segle XVI era d'origen musulmana), les tropes de Vicent Peris batejaren forçosament milers de musulmans dels pobles d'eixes comarques. La repressió fou brutal, per exemple, a Polop (la Marina Baixa) on els agermanats passaren a ganivet més de 800 persones. Al conflicte social, s'uní també un altre de caire religiós.

La radicalització d'alguna de les faccions agermanades va dividir el moviment. Una setmana després de la batalla del Vernissa, la Junta dels Tret-

ze de València va dimitir, en haver perdut el control de la revolta. A poc a poc sorgiren més disputes internes que van possibilitar que les tropes realistes recuperaren el control de la situació. El 27 d'agost els agermanats caigueren a Oriola (el Baix Segura). El moviment fou esclafat en aquesta part del regne. Tots els líders de la revolta foren ajusticiats i Oriola va patir una dura repressió.

La radicalització d'alguna de les faccions agermanades va dividir el moviment

El virrei aconseguí entrar a València en novembre de 1521. I cinc mesos més tard, quan Vicent Peris intentà revifar la revolta al Cap i Casal, les tropes reialistes acabaren amb ell i neutralitzaren definitivament la rebel·lió a la capital del regne.

L'ENCOBERT

La Germania encara va resistir un any més a Alzira (la Ribera Alta) i Xàtiva. El protagonisme d'aquesta nova fase de la revolta fou per a un altre personatge digne de novel·la: *l'Encobert*. La historiografia moderna sembla que està d'acord en el fet que era d'origen castellà i que li deien Antonio Navarro. Era un personatge molt carismàtic que assegurava que era fill del príncep Joan i descendent, per tant, dels Reis Catò-

lics. El seu discurs, articulat al voltant de qüestions socials i religioses, connectà especialment amb les classes més humils de la societat. No tenia el component polític que havia guiat els impulsors de la Germania. El 19 de maig de 1522, a Burjassot (l'Horta), el nou líder de la revolta fou assassinat a mans d'un grup dels seus seguidors, els quals van cobrar els 44.000 sous de recompensa que havia promès el virrei. Després de mort, el seu cos fou sotmès a un procés inquisitorial en considerar les seues idees com a herètiques.

EL FINAL DE LA UTOPIA

En desembre de 1522 Alzira i Xàtiva capitulaven. Acabava, per tant, el somni d'aquells valencians i valencianes que havien lluitat per una societat més justa i més lliure sense la tutela dels poderosos. Després de la derrota militar dels agermanats arribà el torn de la repressió. Una repressió que exercí amb mà de ferro la nova virreina: Germana de Foix, àvia política de Carles I -havia sigut la segona esposa de Ferran el Catòlic-, amb qui, segons les males llengües, va mantindre una breu relació amorosa. Tots aquests episodis els trobem magistralment narrats en la novel·la 'Crim de Germania' de Josep Lozano (Alginet, 1948). La novel·la, escrita en 1979 i guardonada amb el premi Andròmina de narrativa dels prestigiosos Premis Octubre, és una bona manera per a acostar-se als fets que van ocórrer en el primer terç de la València del segle XVI.

Acabava, per tant, el somni d'aquells valencians i valencianes que havien lluitat per una societat més justa

Un segle més tard, quatre camperols de Vilallonga (la Safor) es negaren a dividir la seua collita amb el duc de Gandia -com estipulaven les condicions de vassallatge-. Esclatà, llavors, una nova revolta contra les classes dominants de l'Antic Règim: la Segona Germania. Però com se sol dir en el món del cinema, això és una altra història. ■